

KS. STANISŁAW TYLUS SAC

W SPRAWIE DATACJI ŚMIERCI NIEKTÓRYCH BISKUPÓW KRESOWYCH

Pisałem już wcześniej¹ na przykładzie dwóch biskupów: Jana Chryzostoma Kaczkowskiego – sufragana łuckiego i Jakuba Ignacego Dederki – biskupa mińskiego, że historycy powielają te same błędy w datacjach, podane już wcześniej przez innych. Dotyczy to szczególnie biogramów osób pochodzących z Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej, a to z prostego powodu: braku źródeł, do których dzisiaj jeszcze trudno jest dotrzeć lub z racji zaginięcia, albo zniszczenia materiałów archiwalnych w pożodze wojen, pożarów i innych kataklyzmów dziejowych.

Niżej przedstawiam 8 błędnych dat śmierci biskupów kresowych, które występują w różnych opracowaniach. W liczbie tej znajdują się daty: jednego biskupa ordynariusza Bakowa (Seretu) w Mołdawii, który przynależał administracyjnie do metropolii lwowskiej i 7 sufraganów z diecezji: łuckiej, kamienieckiej, chełmskiej i inflanckiej. Wśród nich jeden nie doczekał konsekracji, zmarł jako nominat sufragana kijowski.

Datacje śmierci zostały ustalone na podstawie materiałów rękopiśmiennych, pochodzących z archiwum łuckiego, zdeponowanych w Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Lublinie. Całość informacji została umieszczona w tabeli, podzielonej na 4 kolumny. Pierwsza z nazwiskiem i imieniem biskupa oraz datą prekonizacji na biskupstwo; druga kolumna zawiera krótkie i najważniejsze informacje o urzędach, które pełnił w Kościele wymieniony biskup; trzecia z datą śmierci, opartą na archiwaliach łuckich²; czwarta wymienia inne daty śmierci biskupów, występujące w opracowaniach drukowanych.

¹ *Nowe źródła do biografii biskupów: Jana Chryzostoma Kaczkowskiego (1744-1816) i Jakuba Ignacego Dederki (1750-1829)*, ABMK, 66 (1996) s. 459-461.

² Za podstawę służyły: *Księga zmarłych kapłanów diecezji łuckiej*, Archiwum Diecezji Łuckiej, [Łuck 1942], rkps (dalej cyt. KZK) oraz materiały do poszczególnych parafii i duchowieństwa diecezji łuckiej, znajdujące się w Ośrodku ABMK w Lublinie.

Warto tu przytoczyć pełny napis z płyty nagrobnej bpa J. Biegańskiego, umieszczonej w kościele ostrogskim³:

Deo [herb Prawdzic] O. M. | Hic jacet positus | in medio gregis suae | frater Stanislaus | Franciscus Biegański | episcopus Baccoviensis | Praepositus | Ostrogensis | (Radosicensis) | (Brodensis) | (Dąbrowicensis) | fatis cessit | Die 24 Januarii | Anno Dni 1709.

Nazwisko i imię; data prekonizacji papieskiej	Najważniejsze informacje o urządach	Właściwe miejsce i data śmierci	Inne daty śmierci ⁴
Biegański Józef (Stanisław Franciszek) bp bakowski 24 XI 1698	franciszkanin, dr teologii, prowincjał, komisarz i wizytator gen. prowincji polskiej, nadworny teolog króla Jana III Sobieskiego, prob. radoszycki 1699, prepozyt ostrogski	Ostróg 24 I 1709	-styczeń 1709, S., s. 414; -ok. końca stycznia 1709, HC, t. 5, s. 111; -1720, Ż., s. 5
Hniewicz Eliasz nominat sufr. kijowski	archidiakon brzeski, kanonik łucki, oficjał generalny łucki, admin. generalny <i>sede plena</i> łucki 1735-1736, infułat tarnowski, prepozyt rowieński	Bohuryń 25 XI 1751, pogrzeb. w Równem 22 XII 1751	
Kobielski Franciszek Antoni z Dmenina ⁵ sufr. łucki, bp Emmaus 28 I 1760	iur.utr.dr, oficjał i wikariusz generalny diecezji łuckiej, prepozyt kapituły łuckiej, dziekan stanisławowski, prob. oleski	Łuck 1 V 1766	-1773, N., s. 105; -p. 13 IX 1773, HC, t. 6, s. 208
Komornicki Franciszek; ochrzczony Dąbrowa n. Czarną 9 IX 1733; sufr. łucki, bp Caesaropolis 28 II 1774	iur.utr.dr 1767, prob. koniuski 1760-1773, kanonik chełmski 1767, kanonik łucki, prepozyt ostrogski 1773, kanclerz łucki 1773	Ostróg 10 V 1780, pogrzeb. przez ks. Jana Chryzostoma Kaczkowskiego, oficjała brzeskiego	-kwiecień 1790, HC, t. 6, s. 137; -1780, N., s. 105

³ Niepełny napis z płyty zob. T. Żychliński, *Złota księga szlachty polskiej*, t. 4, Poznań 1882, s. 5 (w tabeli cyt. jako Ż).

⁴ W tabeli zastosowano następujące skróty: **P.** – K. Pułaski, *Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy*, t. 1, Brody 1911; **PSB** – *Polski słownik biograficzny*; **HC** – *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, opr. R. Ritzler, P. Sefrin, vol. 5: 1667-1730, Patavii 1952; vol. 6: 1730-1799, Patavii 1958; vol. 7: 1800-1846, Patavii 1968; **N.** – P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992; **S.** – Z. Szostkiewicz, *Katalog biskupów obrządku łacińskiego przedrozbiorowej Polski*, Rzym 1954.

⁵ Nie należy mylić tego biskupa z ordynariuszem diecezji kamienieckiej, a później łuckiej, również Antonim Franciszkiem Kobielskim, rządzącym diecezją łucką w latach 1739-1755.

Olszański Józef; ochrzczony Horochów 2 XII 1685; sufr. chełmski, bp Serra 25 VI 1727	prob. kołkowski 1716-1720, kustosz katedralny chełmski, prepozyt łucki, infułat ołycki 1721, prob. ostrogski 1730-1734	Police, par. Włodzimierzec 2 IV 1736, pogrzeb. w Łucku	-p. 16 V 1738, HC, t. 5, s. 354 -ok. 1738, N., s. 154
Orański Adam Wojna; ochrzczony Włodzimierz 10 I 1697; sufr. kamieniecki, bp Belle 18 XII 1730	kantor, sędzia surogat i kanonik łucki, kanonik kamieniecki, prob. włodzimierski 1724, prob. jazłowiecki, kamieniecki 1727, oficjał kamieniecki 1731, admin. bpstwa kamienieckiego 1735, prob. przewalski, prepozyt zińkowicki 1751, równieński 1758, ożohowiecki, archidiakon łucki	Oranie, pogrzeb. 17 III 1766 we Włodzimierzu	-p. 4 II 1778, HC, t. 6, s. 119; N., s. 155 -1766, P., s. 138
Podhorodeński Jan Kanty Bożydar; ochrzczony Włodzimierz 16 X 1741; sufr. łucki, bp Paleonium; 20 VIII 1804	prof. Akademii Zamojskiej 1759, dr filoz. p. 1767, utr. iur. dr 1767, prepozyt katedry łuckiej, archidiakon katedralny, prepozyt zbaraski 1767, oficjał generalny łucki, 1780-1826, dziekan kapituły katedry łuckiej	Dereczyn ⁶ 4 XII 1832, pogrzeb. w Łucku	-4 X 1832, N., s. 168; PSB, t. 27, s. 98; -żył 24 XI 1825, HC, t. 7, s. 311
Sosnowski Leon Konstanty; ochrzczony Janów na Litwie 3 V 1772, paulin z Jasnej Góry; sufr. inflancki, bp Arethusy 16 II 1767, zrez. 16 VI 1780	po rezygnacji z sufragana prepozyt kapituły łuckiej	Ratno, pogrzeb. w kościele ratneńskim 11 III 1802 starego stylu, przez ks. Mikołaja Grot Faliszewskiego, prałata kapituły łuckiej, prepozyta ratneńskiego	

⁶ W moim artykule *Łacińska parafia katedralna w Łucku w 1815 r. na podstawie Status animarum parochiae Luceoriensis. Duchowieństwo diecezjalne i obszar parafii*, ABMK, 67 (1997) s. 253, przypis 13, podane zostało błędne miejsce śmierci biskupa Podhorodeńskiego – Debreczyn.

TODESDATIERUNGEN MANCHER BISCHÖFE AUS DEN OSTGEBIETEN POLENS

ZUSAMMENFASSUNG

Der Autor zeigte acht, in verschiedenen Bearbeitungen vorkommende falsche Todesdaten der Bischöfe aus den Ostgebieten Polens. Unter ihnen sind: das Todesdatum eines Ordinarius von Bakow (Seret) in Moldau, der administrativ der Lwover Provinz angehörte und die Todesdaten der sieben Weihbischöfe aus den Diözesen von Łuck, Kamieniec, Chełm und Inflanten. Einer von ihnen erlangte die Bischofsweihe nicht, er starb als Nominierter.

Richtige Todesdatierungen wurden auf Grund der aus dem Archiv in Lodz stammenden, im Zentrum der Archive, Bibliotheken und Kirchenmuseen in Lublin deponierten, handschriftlichen Materialien festgestellt.

Alle Informationen wurden in eine in vier Spalten aufgeteilte Tabelle eingetragen. Die erste Spalte enthält den Namen und Vornamen des Bischofs sowie das Datum seiner Bischofsweihe; in der zweiten gibt es kurze, wichtigste Informationen über Ämter, die der genannte Bischof in der Kirche ausübte; die dritte Spalte führt das den Archivalien in Łuck entnommene Todesdatum an; in der vierten Spalte finden wir andere Todesdaten der Bischöfe, die in gedruckten Bearbeitungen auftreten.

Übersetzt von Jolanta Janoszcyk